KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM

Güncel Veriler ve Eğitim Perspektifleri

Editörler
Doç. Dr. Semiha Kalyoncuoğlu Şahin
Prof. Dr. Mustafa Şahin

nobel

KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM
GÜNCEL VERİLER VE EĞİTİM PERSPEKTİFLERİ

Editörler: Doç. Dr. Semiha Kalyoncuoğlu Şahin
Prof. Dr. Mustafa Şahin

Yayın No.: 3940
Eğitim No: 811
ISBN: 978-625-417-470-4
E-ISBN: 978-625-417-473-5
Basım Sayısı: 1. Basım, Aralık 2021

© Copyright 2021, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Leyla Kurt -leyla@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Sergen Öz -sergen@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı Sorumlusu: Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt: Sarıyıldız Ofset Amb. Kağ. Paz. San. ve Tic. Ltd Sertifika No.: 23593
İvedik Ağaç İşleri San. Sit. 1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / ANKARA

Kütüphane Bilgi Kartı

Semiha Kalyoncuoğlu Şahin, Mustafa Şahin
Karşılaştırmalı Eğitim Güncel Veriler ve Eğitim Perspektifleri
Editörler: Doç. Dr. Semiha Kalyoncuoğlu Şahin, Prof. Dr. Mustafa Şahin
1. Basım. XII + 514 s. 16.5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-417-470-4
E-ISBN: 978-625-417-473-5
1. Eğitim 2. Karşılaştırma 3. Perspektif

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com-
E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kida Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

1. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ

Semiha Şahin - Mustafa Şahin

Giriş

Türkiye, hem Asya'da hem Avrupa'da yer alan bir ülkedir. Bu yönüyle tarihsel süreçte iki kıta arasında hem bariyer hem de köprü işlevi görmüştür. Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'in kavşağında yer alan Türkiye 783.562 km² yüz ölçümü ve 86 milyona yaklaşan nüfusu ile bölgenin en büyük ülkelerinden birdir (https://www.worldometers.info/world-population/turkey-population/). Ülkenin önemli bölümü Anadolu olarak bilinen Küçük Asya'nın dikdörtgen yarımadasından, küçük bölümü ise Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan ve Trakya olarak isimlendirilen bölümden oluşmaktadır.

https://www.britannica.com/place/Turkey/Settlement-patterns

Ağırlıklı olarak dağlık bir ülke olan Türkiye'de ovalar, daha çok İç Anadolu Bölgesi ve sulu tarımın yapıldığı kıyı bölgelerle sınırlıdır. Türkiye'de yüzeyin yaklaşık dörtte biri 1.200 metre üzerinde bir yüksekliğe sahiptir. Bu ve benzeri durum, bazı bölgelerde yer yer sert bir iklime, bazılarında ise kuraklığa neden olmakta; bu da tarım arazilerinin kullanılabilirliğini ve verimliliğini azaltmaktadır. Ülkedeki deniz ile dağlar, iç ve kıyı kesimleri arasındaki zıtlıklardan kaynaklı iklim çeşitliliği vardır. Bazı bölgelerde kışın yağışlı, yazın sıcak ve kurak geçen Akdeniz iklimi yaygınken, bazı bölgelerde ise kışlar çok daha soğuktur ve yaz/kış sıcaklıkları arasında önemli farklılıklar vardır. Yağışlı ve ılıman olan tipik Karadeniz sahili iklimi ise okyanus iklimi grubuna girmektedir (https://www.britannica.com/place/Turkey#ref44449).

Türkiye, bölgesel bir güçtür ve jeopolitik olarak stratejik bir konuma sahiptir. Ayrıca Türkiye, sanayileşmede yol almış bir ülke olarak G20 ülkeleri arasında yer almaktadır. BM, ILO, NATO, UNESCO, İnterpol ve Dünya Bankasının ilk üyelerinden olan Türkiye, OECD, AGİT, KEİ ve G20'nin kurucu üyelerinden biridir. Avrupa Konseyinin ilk üyelerinden olan Türkiye, 1963'te AET'ye üye olmuş, 1995'te Gümrük Birliğine katılmış ve 2005'te AB ile katılım müzakerelerine başlamıştır (https://www.britannica.com).

Yönetim Şekli

Türkiye'nin siyasal sistemi parlamenter temsilciliğe ve güçler ayrılığına dayanmaktadır. 2018 yılına kadar genel seçimlerde meclisteki sandalyelerin çoğunluğunu alan siyasi parti hükûmeti kurarken, iktidar partisinin lideri bakanlar kurulu ile birlikte yürütme yetkisini kullanan hükûmet başkanı ve başbakan oluyordu. Bu durum 16 Nisan 2017 referandumu ile değiştirildi. Anayasada yapılan değişiklikle Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkilerini üstlendiği yeni bir başkanlık sistemi benimsendi (https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf). 2018'de Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri ile Recep Tayyip Erdoğan Cumhurbaşkanı seçildi ve Türkiye tarihinde ilk kez bir Cumhurbaşkanlığı hükûmeti kurulmuş oldu.

Türkiye, yönetim açısından üniter ve merkezî bir niteliğe sahiptir, yerel yönetimlerin etki alanı dardır. Bu üniter çerçevede Türkiye yönetsel amaçlarla 81 ile ve 972 ilçeye bölünmüştür (https://www.atlasbig.com/tr/turkiye-tum-ilceleri). Yerinde hizmet vermek üzere iki ayrı yönetim oluşturulmuştur: Görev tanımları belirlenmiş şekilde iller vali ve belediye başkanı, ilçeler kaymakam ve belediye başkanı, köyler ve mahalleler muhtarlar tarafından yönetilmektedir. Valiler ve kaymakamlar, merkezî yönetim tarafından görevlendirilir ancak belediye başkanları ve muhtarlar yerel seçimle göreve başlarlar. Yoğun merkezileşmiş yönetim yapısı, yönetişimin önünde bir engel olarak görülmektedir ve yerelde yoğun bü-

rokratik uğraşlara neden olmaktadır. Türkiye için bir ademimerkeziyet programı, ülke siyasetinde ve kamuoyunda süregelen bir tartışmadır.

Siyasi Tarihi

Aslen Orta Asya'dan gelen göçebe bir topluluk olan Türkler, tarihte pek çok devlet kurmuşlardır. Bu devletlerin sonuncuları Selçuklu ve Osmanlı devletleridir. Osmanlılar, çok geniş bir coğrafyayı kapsayan egemen bir dünya gücü idi. Teknolojik ilerlemelere ayak uyduramaması, ekonomik olarak yavaşlaması ve imparatorluk içindeki ulusal grupların parçalanması sonrası Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı sonunda çok büyük kayıplar yaşadı. Farklı cephelerde elde ettiği başarılarla adını duyuran, bir savaş kahramanı olarak öne çıkan Mustafa Kemal, Türk topraklarını yabancı işgaline karşı korumak ve ulusal egemenlik sağlamak için birbirinden farklı Türk kuvvetlerini birleştirerek Kurtuluş Savaşı'nı zaferle sonuçlandırdı.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın ardından 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Bu siyasal değişim sonrası Türk toplumunun her kesimini etkileyecek kapsamlı reformlar başlatıldı. Eğitimde farklılıkları ortadan kaldırmayı amaçlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarıldı ve medreseler kapatıldı. Anayasada ve yasalarda çok ciddi değişikliklere gidildi. Harf değişikliği yapılarak Arap alfabesinden Latin alfabesine geçildi. Kıyafet değişikliği, karma eğitim ve gündelik hayata ilişkin düzenlemeler yapıldı. Almanya, İsviçre ve İtalya hukuk sisteminden Türk hukuk sistemine ciddi alıntılar yapıldı ve Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti Batı parlamenter demokrasisine uygun olarak şekillendirdi. Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk ölüm tarihi olan 10 kasım 1938'e kadar 15 yıl kesintisiz devlet başkanı olarak görev yaptı.

Atatürk'ün ölümü sonrası onun en yakın çalışma arkadaşlarından biri olan eski başbakanlardan İsmet İnönü, 1950'ye kadar Cumhurbaşkanı olarak iktidarda kaldı. İkinci Dünya Savaşı yıllarının özel koşulları, çözüm üretilemeyen sosyal, siyasal, ekonomik sorunlar sonrası çok partili siyasal yaşama geçildi ve dört yıl sonra 1950'de Demokrat Parti iktidara geldi. Celal Bayar/Adnan Menderes ikilisinin yönetiminde 1960 yılına kadar on yıl kesintisiz iktidarda kalan Demokrat Partinin iktidarı sosyal, siyasal ve ekonomik gerekçelerle 27 Mayıs 1960'de askerî darbe ile sonlandırıldı. 1960'ların ilk evresi askerî yönetimin gölgesinde geçmekle birlikte, 60'lı yıllardan itibaren Türkiye siyaseti Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş gibi yeni siyasi liderlerle tanıştı. 1970'lerde önce askerî muhtıra, sonrasında Kıbrıs Barış Harekâtı, petrol krizi, döviz krizi, hayat pahalılığı, karaborsa, yaşanan iç terör, boykotlar, grevler ve siyasi krizler gibi Türkiye'de yaşanan kaotik evreler 12 Eylül 1980 tarihinde askerî darbeye ortam hazırladı ve darbe gerçekleşti.

Askerî yönetim üç yıl sürdü ve 1983'te Turgut Özal'ın başbakanlığı ile birlikte önemli ölçüde sivil siyasete geri dönüldü. Özal, 1983-1989 yıllarında başbakan 1989-1993 yıllarında Cumhurbaşkanı olarak görev yaptı. 1990'lar genel olarak siyasi istikrarın sağlanamadığı ve koalisyon hükûmetlerinin iktidar olduğu yıllar oldu. 2002'den itibaren Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidarı başlamıştır ve 20 yıldır kesintisiz sürmektedir. 1980-2021 arasında Türkiye siyasal yaşamında, ekonomide, sosyal yaşamda ve düşünsel açıdan çok şeyler yaşandı, siyasal yaşamda çok sayıda siyasi lider geçti. 1994, 2001 ve 2021'de büyük ekonomik krizler yaşandı. Bu süreçte dünya ülkeleri çok değişti ve gelişti; buna paralel Türkiye'de de önemli değişimler yaşandı. Türkiye, dünya ile daha fazla entegre hâle geldi, 1980 sonrası farklı gerekçelerle askerî muhtıra, e-muhtıra ve 15 Temmuz darbe kalkışması yaşandı.

Eğitim Tarihi

Türk eğitim tarihinde modernleşme dönemi öncesi eğitim kurumu "medrese" ile özdeş tutulmakta, modernleşme döneminin ilk adımı da Mühendishane-i Bahri Hümayun (1776) ile başlatılmaktadır. Bu yeni dönemle birlikte eğitimde çok sayıda yeni kararlar alınmış ve birçok yeni eğitim kurumu açılmıştır: İlköğretim zorunluluğun getirilmesi (1824), Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi (1829), Mühendishane-i Berri Hümayun (1795), Tıphane-i Amire Cerrahhane-i Mamure (1827), Mekteb-i Fünun-u Harbiye (1834), Mızıka-i Hümayun Mektebi (1834), Rüşdiye Mektebi (1839), Mekteb-i Maarif-i Adliye (1839) ve Mekteb-i Ulum-i Edebiye (1839) gibi okulların açılması ya da bazı yeni düzenlemelerin yapılması erken yenileşme döneminin eğitimsel gelişmeleridir. Tanzimat sonrası eğitimde yeni adımların atılması ve farklı okulların öğretime başlaması hızlanmıştır: Bu dönemde açılan okullar arasında; Askerî Baytar Mektebi (1842), idadiler (1845), Darülmuallimin-i Rüşdi (1848), Orman Mektebi (1857), Mekteb-i Mülkiye (1859), Darülfünun (1863), Lisan Mektebi (1864), sultaniler (1868), Darülmuallimin-i Sıbyan (1868), Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (1869), Darülmuallimat (1870), Maadin Mektebi (1874), Sanayi-i Nefise Mektebi (1882), Hendese-i Mülkiye Mektebi (1883), Ticaret Mektebi (1884), Tüccar Kaptan Mektebi (1864), Fenn-i Resim ve Mimari Mektebi (1887), Bağ ve Aşı Ameliyat Mektebi (1887), Ameli Ziraat Mektebi (1887) ve Gümrük Memurları Mektebi (1892) sayılabilir. Meşrutiyet dönemi, siyasal yaşamın ve düşünce hareketlerinin ivme kazandığı bir evredir. Eğitim konusu da üzerinde özenle durulan konulardan biri olmuş ve "çökmekte olan devleti eğitim ve öğretmenler kurtaracaktır" söylemi, yaygın kitleler tarafından benimsenir olmuştur. Meşrutiyet döneminin önemli bölümü Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı ile geçen çok yoğun ve sıkıntılı bir evredir. Bununla birlikte bu dönemde medreselerin ıslahı için adım atılmış, öğretmen yetiş-

tirme ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmış, öğretmen meslek örgütleri kurulmuş, ders programlarına yaşama dönük dersler girmiştir. Ayrıca Polis Mektebi (1909), Maliye Memurları Mektebi (1911), Belediye Memurları Mektebi (1911), Sıhhiye Memurları Mektebi (1912), Darülbedayi Mektebi (1914), Şimendifer Memurları Mektebi (1915) ve Darülelhan (1916) gibi eğitim kurumları da bu dönemin eserleridir (Akyüz, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yılları olan 1920'lerde "eğitimin birleştirilmesi", "eğitimin örgütlenmesi", "eğitim kalitesinde değişiklikler" ve "eğitimin yaygınlaştırılması" olmak üzere dört alanda eğitim reformları gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra başlatılan toplumsal değişim sürecinin amacı, geleneksel yapıyı modern bir yapıya dönüştürmek, vatandaşlık bilincini aşılamak ve eğitim yoluyla toplumsal dokuyu inşa etmekti. Bu dönemdeki ilk önemli adım, 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesidir. Bu yasa ile ulusal, laik ve demokratik bir eğitim sisteminin temellerinin atılması hedeflenmiştir.

1920'ler ve 1930'lar, Türkiye'de değişim yıllarıdır. Değişimin önemli adımlarından biri olan harf değişikliği gerçekleştirilmiş ve Latin alfabesine geçilmiştir. Yeni alfabenin öğretilmesi ve zaten son derece düşük düzeylerde olan okur/yazarlık oranını kısa sürede yükseltmek amacıyla 1929'da millet mektepleri açılmıştır (Şahin, 1992). O yıllar, karma eğitimin başladığı, köye yönelik çalışmaların hız kazandığı, yeni köy öğretmen okullarının açıldığı ve yabancı uzmanların davet edilip raporlar hazırlatıldığı yıllardır (Şahin, 1998a; Şahin, 1998b). 1930'lu yıllarda Türk Tarih Kurumu (1931) ve Türk Dil Kurumu (1932) kurulmuş, ulus inşa etme sürecinde yeni bir aşamaya geçilmiştir. 1933'te Darülfünun kaldırılmış ve İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Sözü edilen yıllarda eğitimde hem sayısal hem nitelik olarak büyüme için ciddi çaba harcanmıştır.

İlki 1848'de açılan öğretmen okulu, süreç içinde farklı okul basamaklarında, farklı isimlerle, farklı donanımlarla ve sayıları çoğalarak günümüze gelmiştir: Köye yönelik olarak köy muallim mektepleri, köy eğitmenliği kursları ve köy enstitüleri; ilkokullara yönelik olarak ilköğretmen okulları, eğitim yüksekokulları, eğitim fakülteleri; ortaokullara yönelik olarak Gazi Orta Muallim ve Terbiye Enstitüsü, eğitim enstitüleri ve eğitim fakülteleri; liselere yönelik olarak Yüksek Muallim Mektebi, eğitim enstitüleri, yüksek öğretmen okulları ve eğitim fakülteleri. Görüldüğü üzere sadece öğretmen yetiştirme uygulamalarında bile çok sayıda isim değişikliği ve okul türü vardır. Üstelik bu gruba 1970'li yılların mektupla öğretmen yetiştirme, hızlandırılmış öğretmen yetiştirme programları ve 1990'lı yıllardan beri devam eden "pedagojik formasyonla" öğretmen yetiştirme dâhil edilmemiştir.

Sosyal, siyasal, ekonomik ve teknolojik değişimler 1990'lı yıllarla birlikte artmaya başlamış, 2000'li yıllarda hız kazanmıştır. Temel eğitimde kapsamlı değişimler 1990'ların sonunda başlamış, Müfredat Laboratuvar Okulları projesi değişimde önemli bir aşama olmuştur. İlk ve ortaokullar birleştirilmiş 1997'de sekiz yıl olarak ilköğretim okulu adını almış, o güne kadar ilkokul sonunda yapılan ortaöğretime geçiş sınavları, liseye geçiş sınavları olarak değişime uğramıştır. Bu sınavlar, 1997 yılında başlayıp isim ve biçim değiştirerek OKS, SBS, TEOG ve LGS adıyla değişikliğe uğramıştır.

Ortaöğretimde ise "1990'ların başında liselerde ders geçme ve kredili sistem denemesi, 2000'li yıllardan itibaren Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi; Orta Öğretim Projesi, İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi ve Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi" ile (Şahin ve Aydın Demirel, 2019) daha çok meslek liselerine öncelik veren değişim projeleri düzenlenmiştir. 2012'de liseler zorunlu olmuş ve 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiştir. Bunların dışında ilköğretim programları 2005, lise programları 2007'de değiştirilerek okullarda yapılandırmacı öğretime geçilmiştir. 2017'de programların değiştirilmesi yönünde çabalar başlatılmıştır. Şahin ve Aydın Demirel'in (2019) de belirttikleri üzere 2004-2015 arası "toplam kalite yönetimi ve okul geliştirme çalışmaları, e-okul, Fatih Projesi, stratejik planlama, teknoloji ağırlıklı eğitim, ölçme ve değerlendirmede yenilikler" gibi değişim çalışmaları birbirini izlemiştir.

İlk yükseköğretim kurumu olan Darülfünun 1863'te açılmış, erken Cumhuriyet yıllarında 1933'te kaldırılmış ve yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. 1946, 1961 ve 1971'de üniversitelerle ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Son büyük ve sistematik düzenleme ise 1981'de YÖK ile gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de 1974 yılına kadar üniversiteye kayıtlar ilgili üniversitenin koyduğu bazı ölçütler çerçevesinde sınavsız yapılmaktaydı. 1974'te Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) kurulmuş ve işlevini 1981'deki Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kuruluncaya kadar devam ettirmiştir (ÖSYM, 2021). 1981-2021 yılları arasında geçen 40 yıllık dönemde bu sınavlar bir basamaklı, iki basamaklı, tek seans, iki seans, üç seans, ÖSS, ÖSS-1, ÖSS-2, ÖYS, YGS, YKS gibi birçok isim ve yöntemle yapılmıştır.

Yenileşme döneminden günümüze yaklaşık 250 yıllık bir dönem geçti, Cumhuriyet dönemi ise neredeyse 100 yaşındadır. Cumhuriyet döneminde eğitime hem sayısal hem nitelikli büyüme için ciddi çabalar harcanmıştır. 1923-2021 dönemi okul, öğrenci ve öğretmen sayılarını içeren veriler tabloda verilmiştir

Okul, Öğrenci ve Öğretmen İstatistikleri

Okul kademesi	Okul		Öğrenci		Öğretmen	
	1923	2021	1923	2021	1923	2021
İlk	4.894	24.576	341.941	5.328.391	10.238	306.937
Ortaokul	72	19.025	5.905	5.212.969	796	370.798
Lise	23	12.972	1.241	6.318.602	513	382.109
Toplam	23.584	67.125	349.087	18.085.943	11.547	1.112.305

Özsoy, 1991; MEB, 2021

Tabloya göre, 1923'ten 2021'e ilkokul düzeyinde okul sayısı %402, öğrenci sayısı %1458, öğretmen sayısı ise %2898 oranında artmıştır. Aynı yıllarda ortaokul düzeyinde okul sayısı %26,324, öğrenci sayısı %88,181, öğretmen sayısı ise %46,483 oranında artmıştır. Aynı yıllarda lise düzeyinde okul sayısı %56,300, öğrenci sayısı %509,054, öğretmen sayısı ise %74,385 oranında artmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca yaklaşık 100 yıllık dönemde sayısal büyümenin özellikle ortaokul ve lise basamaklarında olağanüstü olduğu görülmektedir. Bu sayısal büyüme gerçekleşirken gerek ortaokul gerekse lise düzeyinde öğretmen sayısının artış oranının öğrenci sayısındaki artış oranının çok altında kaldığı görülmüştür.

Milenyum Sonrası Eğitim Politikaları ve Uygulamaları

Eğitim Yönetimi

Türk eğitim sisteminin bakanlık birimi 1920'de Ankara'da merkeziyetçi bir yapı ile teşkilatlanmış, ismi 1920'den 2021'e kadar bir çok değişime uğramıştır. Bakanlığın adı 1960 yılına kadar üç kez maarif vekaleti, üç kez ise millî eğitim bakanlığı olmuştur ve hâlâ bu isimle devam etmektedir. Yıllar itibariyle bakanlığın ismindeki söz konusu değişimler tabloda verilmiştir.

Bakanlığın Adının Yıllar İçinde Değişimi

1920-1935	Maarif Vekaleti	
1935-1941	Kültür Bakanlığı	
1941-1946	Maarif Vekilliği	
1946-1950	Millî Eğitim Bakanlığı	
1950-1960	Maarif Vekaleti	
1960-1983	Millî Eğitim Bakanlığı	
1983-1989	Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı	
1989-2021	Millî Eğitim Bakanlığı	

MEB, 2021a

MEB, merkezî bir örgüt yapısına sahiptir ve hiyerarşik yapısı alt örgütlerine (en yaygını okullardır) kadar epey bir basamaktan geçer. Okullarda hiyerarşi basamağı ise oldukça azalır. MEB hiyerarşisinin en üst basamağında bakan ve sonra başkanlık sistemiyle (MEB, 2021b) birlikte beş kişiye kadar yardımcıları vardır. Bakanlık, merkez teşkilatı birimleri, il ve ilçelerdeki taşra teşkilatları ve yurtdışı eğitim birimlerinden oluşmaktadır. Valiliğe bağlı il millî eğitim müdürlüğü, ilçelerde kaymakamlığa bağlı ve il millî eğitim müdürlüğünün hiyerarşik alt basamağı olarak ilçe millî eğitim müdürlüğü şeklinde yapılanmışlardır. İl millî eğitim müdürlüğü bakanlıkla ilçe müdürlüğü arasında köprü görevi yapmakta ve ihtiyaçlara göre ilin örgün ve yaygın eğitim sürecinin yönetim, planlama ve denetim işlevlerini yürütmektedir. Hiyerarşide ilçe millî eğitim müdürlükleri ise bulundukları ilçenin eğitim ihtiyaçlarını karşılamayı, sorunlarını çözmeyi yönetmekle sorumludurlar ve eğitimin temel kurumları olan okullarla doğrudan üst birim olarak iletişimde bulunmaktadırlar. Bakanlıktan, il müdürlüğünden gelen yazı ve emirleri okullara iletmekle mükellef oldukları gibi, okullardan gelen talepleri üst mercilere iletirler. 2011'de teşkilat yapısında köklü düzenlemeler yapılmış ve il millî eğitim müdürlüklerin yetkileri genişletilmiştir.

Okullar, kendi içlerinde daha basit bir hiyerarşiye sahiptirler. Öğretim kademeleri 2012'de 4+4+4 sistemi ile yeniden şekillenmiş, zorunlu öğretim süresi 12 yıla çıkarılmıştır (Odabaşı, 2014). Aynı yıllar itibariyle yönetici atama kriterleri değişmiş, yöneticilerin bir okulda görev süresi 4+4+4 yıl olmuş ve MEB'in "merkez teşkilat yapısı" güncellenmiştir (MEB Teşkilat ve görevleri, 2011).

Diğer taraftan YÖK 1981'de kurulmuş, yükseköğretimde "akademik, kurumsal ve idari" yönden yapılanma sürecine girmiştir. Böylece yükseköğretim kurumlarının tamamı YÖK kapsamında toplanmış; üniversitelerde akademiler, enstitüler ve yükseköğretmen okulları fakültelere dönüştürülmüş, konservatuarlar üniversitelere bağlanmıştır. YÖK, ağırlıklı olarak "yükseköğretimin stratejik planlamasından, üniversiteler arası koordinasyondan" ve en önemlisi "kalite güvence mekanizmalarının" kurulması ve sürdürülmesinden sorumlu olmuştur (https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce).

Eğitim Felsefesi ve Genel Amaçlar

Türk eğitim sisteminde eğitime yön veren felsefi akım, Osmanlı'dan getirdiği kodlar gereği daha çok daimicilik ve esasiciliğe yatkınlığa işaret etmektedir. Bu yaklaşımlar özleri itibariyle farklı olsa da Moss ve Lee'nin (2010) de belirttiği gibi öğretmen merkezlidirler, eğitimde ezber eğitimi ve katı disiplini öngörürler. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda Türkiye'ye davet edilen John Dewey'in geliştirdiği ilerlemeci akımın daha çok 1950'lere kadar rağbet edildiği süreçten anlaşılmaktadır. İlerlemecilik akımı öğrenciyi merkeze alır, yaparak yaşayarak eğitimi, demokratikliği ve problem çözme becerisini temel alır. Bu günlerde bunlar, daha çok teorik de olsa fazla söz edilen kavramlardır fakat uygulamada sıkıntılar devam etmektedir. Bunun yanında 2004 ve 2007'de ilk ve ortaöğretim programlarına yansıyan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı bilişselcilik anlayışıyla davranışçı yaklaşıma alternatif olarak ortaya çıkmıştır ve önemli savunucularından biri Bodner'dir (1986). Pozitivizmi temel alan "davranışçı ve bilgi işleme kuramlarına" göre öğrenciler kısaca mevcut bilgileri öğrenmekle mükellefti. Yapılandırmacı yaklaşımda ise kişi, eski ve yeni "bilgiler arasında bağ kurar" ve yeni bilgileri yapılandırmayı mümkün kılar. İlaveten bilgiler bütünleşir ve yeni anlamlar kazanır (Martin & Loomis, 2014); öz olarak, bilgiyi öğrenme ve uygulayabilmeyi (Perkins, 1999), bilgi tüketmektense üretmeyi vurgular (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kısaca eğitim felsefesi akımlarının her birinin öğrenmede yeri vardır. Fakat bilişselci ve bilgiyi yapılandırmaya yönelik, her bireyin kendi öğrenmesinden sorumlu ve öğretmenin rehber olduğu yapılandırmacı anlayışa uygun olarak programları yönlendirmek ve bunun yanında diğer akımlarla birlikte yapılandırmacı yaklaşımı destekleyen ilerlemeci ve yeniden kurmacı felsefe akımlarıyla harmanlama ihtiyacı, ciddiyetle yerini korumaktadır.

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan bakanlığın genel amaçları şöyledir: 1) "Atatürk devrimlerine ve milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, ailesini, vatanını, milletini seven ve yücelten,

insan haklarına, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen yurttaşlar yetiştirmek"; 2) "beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından gelişmiş, hür ve bilimsel düşünme gücüne, vizyoner, insan haklarına saygılı, kişilik ve girişime değer veren, topluma karşı sorumlu; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmek"; 3) "öğrencilerin ilgi, yetenek ve kapasitelerini geliştirmek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırarak hayata hazırlamak, onları ve toplumu mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır". Aynı yasada bakanlığın 14 temel ilkesi şunlardır: Dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açık olmayı gerektiren "genellik ve eşitlik"; kişisel ve toplamsal ihiyaçalara göre olmak olan "ferdin ve toplumun ihtiyaçları"; Öğrencileri ilgi, kapasite ve yeteneklerine göre "yöneltme"; her vatandaşın temel ve sonraki eğitimden yararlanması olan "eğitim hakkı; kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği"; eğitimin hayat boyu olduğunu vurgulayan "süreklilik"; "Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği"; "demokrasi eğitimi"; "laiklik"; "bilimsellik", "planlılık", kız ve erkek "karma eğitim; "okul ile ailenin işbirliği", "her yerde ve her fırsatta eğitim" (https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5).

Okul Kademeleri

Türk eğitim sisteminde okul kademeleri pek çok ülkede olduğu gibidir. Okul öncesi eğitim beş yaşında başlamakta ve bir yıl devam etmektedir. İlkokula başlama yaşı altıdır ve dört yıl sürmektedir. Ortaokullar da tıpkı ilkokullar gibi dört yıldır. Ortaokul son sınıfta öğrenciler LGS (Liselere Geçiş Sistemi) sınavına girerler. Bu sınava katılım zorunlu değildir. Sınava giren adaylar elde ettiği puana göre nitelikli okullara girmeye hak kazanırlar. Sınava girmeyen veya sınavda istediği başarıyı elde edemeyen öğrenciler, adrese dayalı sistemde evine en yakın okula veya meslek liselerine kayıt olabilmektedir. Söz konusu okullara kayıtlarda ortaokul başarı puanı, okulun kontenjanı gibi ölçütler gözönünde tutulabilir (https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/03134342_Yonerge2019.pdf).

Liselerin eğitimi dört yıl olmakla birlikte bazı liselerin yabancı dil hazırlık eğitimleri olduğu için söz konusu okulların süresi beş yıldır. Lise son sınıfta ya da mezun öğrenciler eğer yükseköğrenim görmek istiyorlarsa YKS'ye (Yükseköğretim Kurumları Sınavları) girmek zorundadırlar. Elde edilen başarıya göre, öğrenci ilgili bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilir. Yükseköğretim kurumlarında ön lisans eğitimi iki yıldır. Türkiye'de lisans öğrenimi pek çok fakültede dört yıldır. Diş hekimliği ve eczacılık fakülteleri beş, tıp fakülteleri ise altı yıldır.

Lisansüstü eğitim farklı enstitülerde yapılmakla birlikte mevzuat genel olarak aynıdır. Buna göre yüksek lisans (master) eğitimi iki yıldır. Bu sürenin ilk yılı ders ikinci yılı tez hazırlık aşamasıdır. Tezini başarıyla savunan aday ilgili alanın bilim uzmanı ünvanını alır. Master sonrası doktora eğitimi genellikle üç/dört yıl sürmektedir. İlk yılı ders sonraki iki veya üç yılı tez aşamasıdır. Tezini başarıyla savunan aday, ilgili alanın doktora derecesini alır ve doktor unvanına sahip olur.

Türk eğitim sisteminde okul kademelerinin, yaş aralığını, okul türlerini, sürelerini gösteren şema şekilde gösterilmiştir

Türk Eğitim Sistemi Okul Şeması

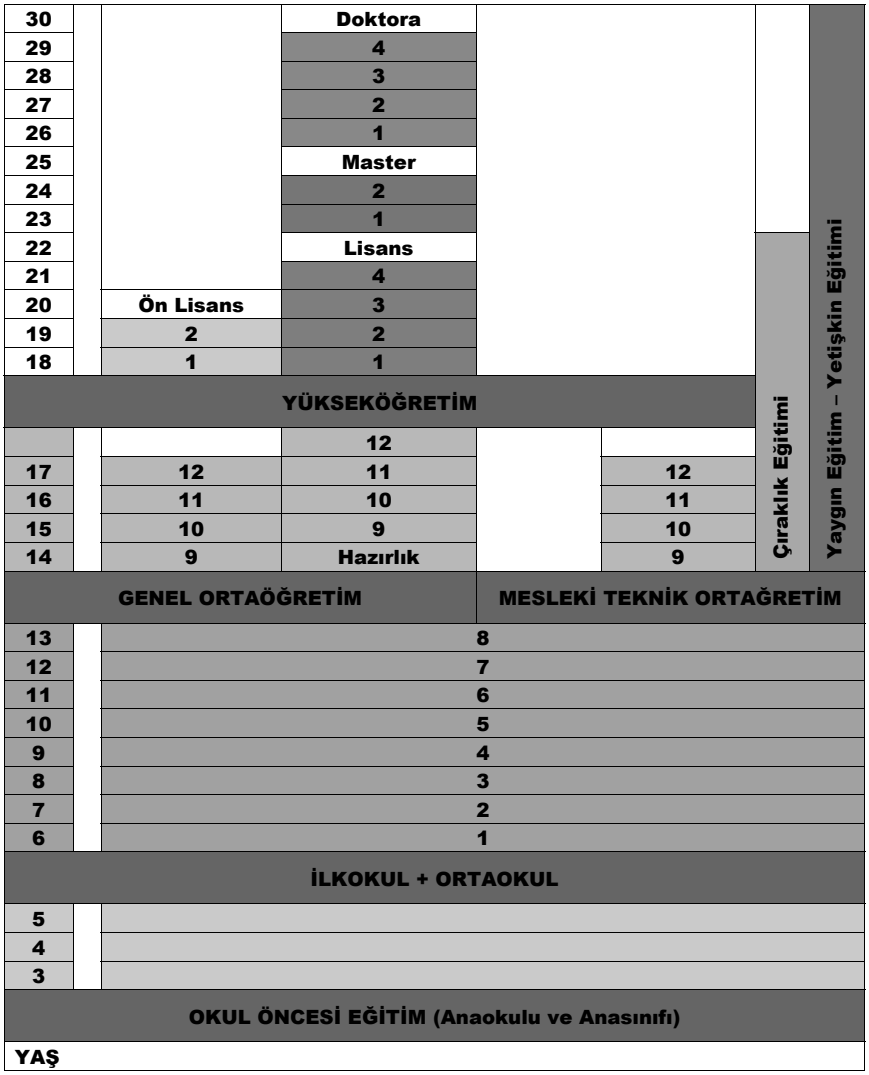

Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, henüz zorunlu eğitim kapsamında değildir, devlet veya özel ilkokullar kapsamımda açılabilmektedir. Okul öncesi bölümü olan meslek liseleri bünyesinde de okul öncesi eğitim sınıfları açılabilmektedir. Bunun dışında özel vasıflı okul öncesi eğitim kurumların sayısı da oldukça fazladır. Ülkemizde 2021 eğitim istatistiklerine göre 10.552 okul öncesi eğitim kurumunda, 1.225.981 öğrenci vardır ve 95.049 öğretmen görev yapmaktadır (Şahin, 2021).

https://www.haberturk.com/kresler-ve-anaokulu-kapatildi-mi-meb-den-kresler-ve-anaokulu-aciklamasi-3039378

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrencilerinin ders etkinlikleri aracılığı ile "eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, araştırma yapma gibi bilişsel, duyuşsal, psikomotor" becerilerinin geliştirmesi amaçlanmaktadır (Mevzuat, 2019). Okul öncesi eğitim kurumlarının temel amaç ve görevleri, Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre; 1) "Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; 2) onları ilköğretime hazırlamak; 3) şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak; 4) çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır". Yine aynı kanuna göre, "okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okuluna bağlı anasınıfları hâlinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir" (Mevzuat, 1973-2020).

İlkokullar ve Ortaokullar

Temel eğitim 4+4 eğitim süresiyle ilkokul ve ortaokulları kapsar ve bu okullar zorunludur. Genel ortaokulların yanı sıra imam hatip ortaokulları da vardır. Nü-

fus sorunu olan bölgelerde "köyler gruplaştırılır ve koşulları uygun olan merkezî köylerde "ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar", gruplaştırmak zor ise "yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur" (Mevzuat, 1973-2020). Zorunlu olan ilköğretimde 6-13 yaş arası çocuklar eğitim görür. İlkokula başlama yaşı "5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter". İlköğretim okullarının amaç ve görevleri; "1) her çocuğu iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; 2) her çocuğu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır" (Mevzuat, 1973-2020).

Ortaokulun son döneminde ortaöğretimde liselere devam edecek öğrenciler için mesleki yönlendirme için programlar uygulanması gerekmektedir. 2021 yılı eğitim istatistiklerine göre, Türkiye'de 24.576 ilkokulda, 5.328.391 öğrenci ve 306.937 öğretmen vardır. Yine 2021 yılı itibariyle 19.025 ortaokulda 5.212.969 öğrenci ve 370.798 öğretmen bulunmaktadır.

Ortaokul son sınıfta öğrenciler LGS'ye girerler. Bu sınava katılım zorunlu değildir. Sınava giren adaylar, elde ettiği puana göre nitelikli okullara girmeye hak kazanırlar. Sınava girmeyen veya sınavda istediği başarıyı elde edemeyen öğrenciler adrese dayalı sistemde evine en yakın okula veya meslek liselerine kayıt olabilmektedir. Söz konusu okullara kayıtlarda ortaokul başarı puanı, okulun kontenjanı gibi ölçütler göz önünde tutulabilir.

https://www.hurriyet.com.tr/gundem/2021-2022-ortaokul-kayitlari-ne-zaman-basliyor-41869965

Ortaöğretim

Ortaöğretim temel eğitimden mezun olan öğrencilerin devam ettiği "dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar". Öğrencilere mezun oldukları programın türüne göre diploma verilir. Bakanlık tarafından gerekli görüldüğünde nüfusu az ve dağınık olan bölgelerde "genel, mesleki ve teknik öğretimi kapsayan "çok programlı liseler" kurulabilir. "İhtiyaçlara göre mesleki yönlendirme devam eder. Çeşitli programlar arasında yatay ve dikey geçişler yapılabilmektedir Mezun öğrenciler üniversiteye girmek için aday olur" (Mevzuat, 1973-2020).

Ortaöğretimin mesleki ve teknik liseleri ise "iş ve meslek alanlarına iş gücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlamayı" amaçlayan okullardır. 2021 yılının ilk on ayında meslek liselerinde üretimden elde edilen gelir 2020 yılının aynı dönemine göre %61 artarak 540 milyon liraya ulaşmıştır. Böylece 2021 yılının ilk on ayında elde edilen gelir de 2020 yılının tamamında elde edilen geliri aşmıştır (MEB, 2021c). Türkiye'de 2021 yılı itibariyle 12.972 lisede, 6.318.602 öğrenci vardır ve 882.109 öğretmen görev yapmaktadır. Bu öğrencilerin 3.920.083'ü genel liselerde, 1.731.556'sı mesleki-teknik liselerde, 666.963'ü ise imam-hatip liselerinde öğrenim görmektedir (MEB, 2021).

https://www.meb.gov.tr/lise-kontenjanlari-yuzde-110a-cikarildi/haber/20480/tr

Yükseköğretim

Anayasanın 130. maddesinde yükseköğretim kurumlarının amaçları, nasıl kurulacağı ve sınırları şöyle açıklanmıştır: "Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler devlet tarafından kanunla kurulur. Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, devletin gözetim ve denetimine tabi yükseköğretim kurumları kurulabilir. Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir. Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak bu yetki, devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez." (https://www.yok.gov.tr/kurumsal/mevzuat/ilgili-hukumler).

Askerî darbe sonrası 6 Kasım 1981'de kurulan YÖK ile Türkiye'deki tüm yükseköğretim kurumları tek bir çatı altında toplanmıştır. Değişik branşlardaki akademiler, enstitüler ve yüksek öğretmen okulları ilgili bir fakülteye dönüştürülmüştür: Örneğin, güzel sanatlar akademileri güzel sanatlar fakültelerine, ticari ilimler akademileri iktisadi ve idari bilimler fakültelerine dönüştürülmüştür. Eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulları da eğitim yüksek okullarına ve eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. Farklı şehirlerde açılmış olan yüksekokullar ya da fakülteler yeni kurulan üniversitelere bağlanmıştır. Örneğin İzmir'de 1982'de kurulan Dokuz Eylül Üniversitesine sadece İzmir'deki bazı yükseköğretim kurumları değil, aynı zamanda Aydın, Muğla, Denizli, Manisa'daki yükseköğretim kurumları da bağlanmıştır. 1982'de açılan yeni sekiz üniversite ile öğrenim görmek isteyen adayların şansı biraz daha artırılmıştır. Yükseköğretimde 1992 sonrası adeta yatay büyümeye geçilmiş ve giderek artacak üniversite sayısının kapısı aralanmıştır (Sargın, 2007). 2021 yılı itibariyle Türkiye'de 129 devlet üniversitesi, 74 vakıf üniversitesi ve 4 vakıf meslek yüksek okulu bulunmaktadır. 2020-2021 öğretim yılında 3.114.623 öğrenci ön lisans, 4.676.657 öğrenci lisans, 343.569 öğrenci yüksek lisans, 106.148 öğrenci ise doktora düzeyinde öğrenim görmektedir (https://istatistik.yok.gov.tr/).

https://www.haberler.com/yuksekogretim-kurumlari-ne-zaman-acilacak-13559309-haberi/

Hayat Boyu Öğrenme

Yaygın eğitim adıyla da anılan hayat boyu öğrenme (HBÖ) genel olarak "örgün eğitime hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan; örgün eğitimin yanında veya dışında"; "okuma-yazma öğretmek, eksiklerini tamamlamak, "bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerini sağlamak" meslek edindirmek, hobi edindirmek, boş zamanı değerlendirmek gibi amaçları vardır (Mevzuat, 1973-2020). Yaygın eğitim kurumları şunlardır: Halk eğitimi merkezleri, açık ilköğretim okulu, açık öğretim lisesi, mesleki açık öğretim lisesi müdürlüğü, olgunlaşma enstitüleri, mesleki eğitim merkezleri, özel kurslar, eğitim ve uygulama okulları (özel eğitim), meslek okulları (özel eğitim), mesleki eğitim merkezleri (özel eğitim), bilim ve sanat merkezleri (özel eğitim).

Türkiye genelindeki 987 halk eğitim merkezi (Halk eğitim, 2017), 23 olgunlaşma enstitüsü (Habertürk, 2019) ve bilsem adıyla 55 bilim ve sanat merkezi mevcuttur (Bilsem Online, 2021). Mesleki eğitim "Türkiye genelinde 323 bağımsız mesleki eğitim merkezi (Çıraklık Eğitim Merkezi)" ve 221'i "meslek lisesi" kapsamında "toplam 544 okulda yürütülmektedir (Mebilgi, 2021). 1998'de açılan açık ilköğretim okulu, 2012'de "halk eğitimi merkezi" ve "mesleki eğitim merkez müdürlüklerine" bağlanmıştır. Bu okuldan mezun olan öğrencilerin bir bölümü "açık öğretim lisesi ve mesleki açık öğretim lisesine" devam etmektedirler. 2015'te öğrenci sayısı 250 bin civarındadır (MEB, 2021e). Açık ilköğretimi bitirme süresi

2009'da üç yıldan bir yıla indirilmiştir. 1998'de kurulan açık öğretim lisesi Müdürlüğü Hayat Boyu Eğitim Genel Müdürlüğüne 2006'da kurulan "mesleki açık öğretim lisesi" de "Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü"ne bağlıdır. Her iki kurumun programları örgün eğitimdeki gibidir. Yapı olarak "özgün bir modele" sahiptirler. Dört yılda "ders geçme ve kredi sistemine göre" mezun verirler (MEB, 2021d; MEB, 2021f).

Yaygın eğitimin temel alanları arasında "kentlilik bilinci, tarım ve kooperatifçilik, müzecilik, sanat alanları, mahkumlara yönelik eğitim, anne-çocuk, anne-baba, bilgisayar ve teknoloji, program yazıcılığı, işaret dili, robotik kodlama, hizmetiçi eğitim, yaşlılık eğitimi, engelli eğitimi, spor alanları, kişisel gelişim, entelektüel ve kültür eğitim, yabancı dil, el sanatları, dokumacılık, Türk mutfağı ve hobi/boş vakit değerlendirme eğitimlerini sıralamak mümkündür. HBÖ'nün etkili ve verimli ilerlemesi için "2014-2018 Dönemi Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi Belgesi" hazırlanmıştır. Toplumda HBÖ; "kültürü ve farkındalığının oluşturulması, fırsat ve sunumunun artırılması, fırsatlara erişimin artırılması, hayat boyu rehberlik ve danışmanlık sisteminin geliştirilmesi, önceki öğrenmelerin tanınması sisteminin geliştirilmesi ile HBÖ izleme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi konularına ağırlık verilmesi planlanmıştır.

Eğitim ve Okul Yöneticileri

Millî eğitimde müdür olmak için daha önce "müdür olarak görev yapmış olmak, kurucu müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı ve müdür yetkili öğretmen olarak ayrı ayrı veya toplam en az bir yıl görev yapmış olmak, bakanlığın şube müdürü veya daha üst unvanlı kadrolarında asaleten görev yapmış olmak" şartlarından en az birine sahip olmak gerekir. Okul yöneticisi olmak için dört yıllık lisans mezunu ve kadrolu öğretmen olmak gereklidir. Özel okulda yönetici olmak için "resmî ya da özel okullarda en az iki yıllık öğretmenlik yapmış olmak gerekmektedir. Yönetici atama kriterlerine göz atıldığında "yükseköğretim mezunu, kadrolu öğretmen ve "eğitim yönetimi sertifikasına" sahip olmak gereklidir denilmektedir. İlk kez atanacaklar yönetmelik ile sınırları çizilen sınavı başarıyla tamamlamaları gerekmektedir. Son dört yıl içinde adli veya idari soruşturma sonucu yöneticilik görevinden alınmamış olmak, zorunlu çalışma yıllarını tamamlamış veya muaf olmuş, erteletmiş ya da bu yükümlülükten muaf tutulmuş olmak. Mesleki alanlara müdür olmak için mesleki ve teknik ortaöğretimde "atölye, laboratuvar veya meslek dersleri öğretmeni" olmak, spor ve güzel sanatlar liselerinde bu alanlarda öğretmen olmak, "sosyal bilimler liselerinde Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe, psikoloji veya yabancı dil öğretmeni" olmak, "fen liselerinde matematik, fizik, kimya ve biyoloji öğretmeni" olmak, imam hatip liselerinde bu alanda öğretmen olmak, "özel öğretim kurumlarından bilim ve

sanat merkezleri" için burada kadrolu olmak, "rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik ve özel eğitim kurumlarında özel eğitim öğretmeni olmak" şartları aranmaktadır. Aday bulunmazsa "diğer alan öğretmenlerinden de görevlendirme yapılabilir. Müdür başyardımcısı veya müdür yardımcısı olmak için en az iki yıl öğretmen olmak şartı dâhil müdür atamalarıyla benzerlik göstermektedir. Yönergede belirlenen şartları taşıyan öğretmenler eğitim yönetimi sertifika programına katıldıktan sonra eğitim yönetimi sertifikası alırlar ve bu sertifikası sekiz yıl geçerlidir. İsterlerse bu süre bittiğinde tekrar kursa katılabilirler (Resmi Gazete, 2021).

Öğretmen Yetiştirme

Türkiye'de öğretmen yetiştirme 1982'de üniversitelere devredilmiş ve eğitim fakültesi adı altında yapılandırılmıştır. Eğitim fakülteleri ile ilgili olarak 1997'de temel bazı değişiklikler yapılmış, 2006 ve 2009'da ise kısmi değişimler yapılmıştır. 2012'de yapılan değişim ise 2018-2019 öğretim yılında uygulamaya konmuş, bu değişimlere eklemeler de yapılmıştır. Bu süreçte, üniversitelere geniş bir hareket alanı sağlanarak "yetki devri" yapılmış, eğitim fakültelerine "öğretmenlik programlarını" düzenleme hakkı verilmiştir. Öğretmen yetiştirme programının üç ders grubu ise "alan eğitimi (%45-50); öğretmenlik meslek bilgisi" (%30-35) ve "genel kültür" (%15-20) dersleri olarak belirlenmiştir (YÖK, 2020a).

Bunun yanında Türkiye'de eğitim fakültelerinde formasyon eğitimiyle de öğretmen yetiştirilmektedir. Bu programlar eğitim fakültesi dışındaki dört yıllık fakülte mezunlarının öğretmenlik sertifikası almaları fırsatı vermek için düzenlenmektedir. Formasyon eğitimi Temmuz 2020'de kaldırılmış fakat Ekim 2021'de tekrar açılmasına karar verilmiştir. Türkiye'de hem eğitim fakültelerinin ortaöğretim bölümü olması hem de buna rağmen diğer fakültelerden öğrencilere formasyon kursunun düzenlenmesi bir ikilem gibi görülmektedir. Çünkü bu fakültelerde mezun olanlara atama zorluğu nedeniyle haksızlık yapıldığı düşünülmektedir.

Üniversitelerde 2020-2021 öğretim yılı itibariyle 95 eğitim fakültesi bulunmaktadır. Bu kurumlarda öğrenim gören öğrenci sayısı ise 256.297'dir. Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanı sayısı toplam 9.254'tür, unvanlara göre dağılımı ise şöyledir: 1684 profesör, 1511 doçent, 3079 doktor öğretim üyesi, 750 öğretim görevlisi 2230 araştırma görevlisi (file:///C:/Users/User/Downloads/2021_T3.pdf).

Öğretmenlik atama kriterlerinin ilk aşamasında 657 sayılı devlet memurları kanunun ilgili bendinde istenenleri karşılamak gerekmektedir. Bunlara ilaveten, atama yapılacak alana uygun olmak, öğretmen olarak çalışacağı alana uygun bölümden mezun olmak, "pedagojik formasyon eğitimi" almış olmak, yurt dışından gelenlerin denklik belgesi almaları, KPSS'den ilgili alanda taban puan ve üzerinde

puanı olmak ve devlet memurluğuna engel olacak bir ceza almamış olmak şartlarını taşımak gerekmektedir (Mevzuat Bilgi Sistemi, 2015).

Bunun dışında MEB, ihtiyaç görülen öncelikli bölgelerde öğretmen yetersizliğini karşılamak için sözleşmeli ve ücretli öğretmen görevlendirmesi yapmaktadır. Sözleşmeli öğretmenlik atamasında öğretmen atama kriterlerinden sadece aday öğretmen olarak mesleğe girme şartı aranmaz. Sözlü sınava tabi olurlar ve şubat ayında sözleşmeli öğretmen alımı yapılır fakat ihtiyaç hâlinde bu dönem dışında da atama yapılabilir "Dört yıllık olan sözleşme döneminden sonra adaylık sürecinde başarılı olanlar, talepleri hâlinde görev yaptıkları eğitim kurumunda öğretmen kadrolarına atanır". Bu öğretmenler "aynı yerde en az iki yıl daha görev yaparlar" (Resmi Gazete, 2016). Ücretli öğretmen istihdamı ise ilgili öğretim yılı başında ilçe millî eğitim müdürlüklerince yapılır. İhtiyaç hâlinde bir sonraki öğretim yılında sözleşme yenilenir. İki ya da dört yıllık üniversite mezunu olmaları gerekir. Kadrosuz öğretmen ücretleri düşük olduğu için bu yöntemin mevcut hâliyle uygulanmasında "ciddi sakıncalara" dikkat çekilmektedir. Bu öğretmenler okullarda farklı muamele gördüklerinden ve ücret eşitsizliğinden yakınmaktadırlar (Tuncer, 2012).

MEB, aday öğretmenleri yetiştirmeyi Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğüne vermiştir. Öğretmenlere hizmet içi eğitim dışında istekleri dâhilinde "özel öğretim kursları" da verilmektedir (MEB, 2021g). "Aday Öğretmen Yetiştirme Uzaktan Eğitim Kursu"nu bitirenler "adaylık kaldırma sınavına katılarak" hakkı kazanırlar (MEB, 2021h). Bu kurslar; Ankara, Aksaray, Mersin, Erzurum, İstanbul, Rize, Yalova ve Yeni Foça hizmetiçi eğitim kampüslerinde yapılmaktadır.

Öğretmenlik meslek kanunu ile ilgili teklif 30 Aralık 2021'de TBMM'ye sunulmuştur. Öğretmenlik mesleği ile ilgili büyük umutla beklenen teklifin mevcut hâliyle geçmesi hâlinde koşullu bir maaş artışı sağlamanın ötesine gidemeyeceği görülmektedir. Kapsamlı bir teklif gibi görünse de teklif sadece "mesleki gelişime ile kariyer düzenlemesinde bir değişimi ifade etmektedir. Eksik ve yanlış olan bazı hususlarda yenilik yapılırsa olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir.

Eğitimin Finansmanı

Türkiye'de eğitimin finansmanı genel bütçeden ayrılan pay, il yönetim organlarının bütçesinden tahsis edilen kaynaklar, kanunla sağlanan eğitim katkı payı gelirleri, diğer ülkelerin sağladığı dış krediler, burslar ve hibeler ile uluslararası fonlardan oluşmaktadır. Buna ek olarak, bireylerin ve kurumların katkıları ve hibeleri, sivil toplum kuruluşlarının katkıları (okul yapımı ve bakımı gibi) ve okul-aile birliklerinden elde edilen gelirler, eğitimin finansmanına katkıda bulunmak-

tadır (OECD, 2007).

MEB bütçesine ayrılan bütçe payı 2016'dan (%19,2) bu yana giderek azalma göstermektedir (%15,8). Ayrıca YÖK ve diğer eğitim bütçesi kalemleri MEB bütçesi artışına göre daha fazladır. Buna göre 2021 bütçesi daha çok yükseköğretim lehine gelişme göstermiştir. Türkiye'de 2021'de kamu eğitimine ayrılan bütçe 211.933.156.000 TL'dir. Bütçesinin ilgili eğitim kurumlarına göre dağılımı ise şöyledir: MEB %69,3, YÖK, %21,4, ÖSYM %0,3, KYK %9 (ERG, 2021).

Türkiye ve OECD ülkelerinin 2017 eğitim verileri karşılaştırıldığında şöyle bir tablo çıkmaktadır: Türkiye GSYH'den temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarına %3,3, yükseköğretime %1,7 ayırırken OECD ortalaması sırasıyla %3,5 ve %1,4'tür. Türkiye'de tüm eğitim kademelerdeki toplam harcamalar GSYH'nin %5'ini, OECD ortalaması ise %4,9'unu oluşturmaktadır (TEDMEM, 2021).

Okul Binaları

Mekânın eğitimdeki önemi üzerine çalışmalar giderek artmaktadır (Şahin, 2019; Şahin, 2020a; Şahin, 2020b). Türkiye'de temelli değişimler olmamakla birlikte girişimler olmaktadır. 2005'te model olarak ortaya konulan "40 tip okul modeli" bazı dış özellikler dışında bir yenilik getirmemiştir. 18. Millî Eğitim Şurası'nda önerilen tip projeler; bölgesel koşul ve gereksinimlere ve Türk mimarisine uygunlukla estetik gibi unsurlar önerilmesine karşın beklentiyi karşılayamamıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2011).

Zorunlu eğitim 1997'de 5+3 ile sekiz yıl, 2012'de 4+4+4 ile 12 yıl olmuştur. Bu değişimlerde bina ve fiziksel koşulların yeterliliğini tartışmaya açmıştır. 2013'te MEB "Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları Kılavuzu"nu yayınlamış fakat kılavuzun oluşturulması sürecine eğitimci olarak sadece bir kişi katılmıştır. Yeni kılavuzda günün koşullarına uygun ilkelerden (esneklik, toplum için okullar, sürdürülebilir enerji tasarrufu vb.) söz edilmiş fakat uygulamaya her durumda yansıyıp yansımadığı soru işareti taşımaktadır.

Okul binaları 1950'lerin fabrika tipi okul tasarımına uygundur ve son yıllar da dâhil bu tip okulların yapılması devam etmektedir. Kısaca bu tip okul binalarında bakım onarım ihtiyacı da olsa eğitim sürdürülmektedir. Şehirlerde "bahçesi olmayan genellikle iş hanlarının belli katlarının tahsis edildiği" dershaneden dönüştürülen temel liseler, bilimsel ölçütlerle yapılması gereken okul mimarilerinden uzak kalmaktadır. İyi niyetli çabalara rağmen bunun sorun teşkil ettiğini söylemek gerekir (Bulunuz, Bulunuz ve Kelmendi Tuncal, 2017).

https://www.kapaklibakis.com.tr/egitim/6-yeni-okul-binasi-kapilarini-ogrencilere-acacak-h4940.html

https://www.dokuzeylul.com/egitim/okul-binasi-ve-eklentisi-onarim-isi-yaptirilacak-h190184.html

Köy ve Kent Okulları

PISA'da 40 puan, bir öğretim yılına denk gelmektedir (Echazarra ve Radinger, 2019). Türkiye'de kentte öğrenim gören öğrenciler kırsaldaki öğrencilere "86 PISA puanı" fark yapmakta ve bu "yaklaşık iki yıllık öğrenme süresine denk gelmektedir." Türkiye gibi "birçok ülkede sosyoekonomik düzey kontrol edildiğinde dahi kırsal bölgelerdeki öğrencilerin yükseköğretimi tamamlamaya dair beklentileri daha düşük kalmaktadır". Kentlerdeki "öğrenci sayısı kırsal bölgelerdekilerin neredeyse beş katıdır". Kırsal ve kentsel bölgelerdeki "öğretmen başına düşen öğrenci sayısı" birbirine yakındır. Öğretmenlikte yeni olan öğretmenlerin kırsal bölgelerde çalışma oranı %50,4'tür ve deneyimli öğretmenlerle aralarında oldukça fark vardır (Çelikdemir, 2020). Yapılan araştırmalarda köy okullarının en önemli sorunlarından biri olarak deneyimsiz öğretmenlerin atanması gösterilmektedir (Öztürk, 2016; Sidekli, Coşkun, Aydın, 2015; Kızılaslan, 2012; Gelebek, Summak ve Summak, 2011; Özpınar ve Sarpkaya, 2010). Öğretmenlerin sorunlarından biri "bir çoğunun eğitim-öğretim dışında, idari ve temizlik işlerini" üstlendikleri için iş yüklerinin çok fazla olmasıdır (Borhan Türeli, Akkanat ve Ekinci, 2015). Bir diğer sorun ise ailelerin sosyoekonomik yetersizlikleri ve öğretmenlerin "Türkçe bilmeyen çocuklara eğitim vermek" durumunda kalmalarıdır (Akdağ, 2014). Borhan Türeli ve diğerlerinin (2015) Yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, köy okullarındaki en önemli sorun sırasıyla "ders araç-gereç ve materyal yetersizliği, malzeme eksikliği, okul binasındaki eksiklikler, ısınma ve temizlik sorunudur. Velilerle iletişime gelince öğretmenlerin "%5'i köydeki velilerden kimseyi tanımadığını", "%26'sı velilerle görüşmediğini ancak aralarından tanıdıkları olduğunu" ve "%37'si velilerle ara sıra, %32'si ise sık sık" görüştüklerini belirtmişlerdir.

Taşımalı Eğitim: Taşımalı eğitim nüfusu az olan ve birbirinden uzak yerlerdeki öğrencilerin şehir veya merkezî köy okullarına taşınmasıdır ve ilk uygulaması 1989'da yapılmıştır. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (2020) taşımalı eğitime yemekle birlikte son 10 yılda 25 milyar lira harcandığını, köylerden 19 milyon 792 bin öğrencinin "taşımalı eğitim aracılığıyla şehir merkezine ya da merkez köylere taşındığını" açıklamıştır. Rapora göre, pandemi sürecinde "16 Mart-Haziran 2020" arasında okullar kapalıyken üç ayda temel eğitimde "336 milyon lira, ortaöğretimde 326 milyon lira" olmak üzere MEB'de "toplam 662 milyon lira" tasarruf edilmişdir. "İlkokul, ortaokul ve özel eğitimde, 1 milyon 267 bin 330 çocuk servislerle şehir veya merkezî köylere taşınmaktadır. 1989'dan bu yana 32.065 köy okulundan yaklaşık 17 bini kapatılmıştır (Türkiye İlleri İlçeleri Mahalleleri ve Köyleri, 2021).

Pandemi Süreci Eğitim Politikaları ve Uygulamaları

Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkmış olan Covid-19 virüsü, 13 Ocak 2020'de tanımlanmıştır. Virüs hızla bulaşarak başta Wuhan eyaleti olmak üzere Hubei eyaletine ve Çin'in diğer eyaletlerine ve sonrasında bütün dünyaya yayılmıştır (Sağlık Bakanlığı Covid 19 Bilgilendirme Platformu, 2020). Dünya Sağlık Örgütü Covid-19 virüsünü yayılma hızı, yarattığı ve yaratacağı tehlikenin büyüklüğü nedeniyle 11 Mart 2020'de pandemi ilan etmiştir. Pandemi sağlığı, ekonomiyi, hizmet sektörünü ve turizmi etkilediği gibi eğitimde de büyük ve global bir krize neden olmuştur. Pandemi ilanı sonrası ilk şokun atlatılmasıyla ülkeler yaşamın her alanına ilişkin yeni adımlar atmaya farklı çözüm arayışlarına girmeye başlamışlardır. İlk günlerden itibaren kriz karşısında yeni arayışların olduğu alanların başında eğitim gelmiştir. Okul öncesinden yükseköğretime değin eğitimin bütün basamaklarında yüz yüze eğitime/öğretime ara verilmiştir. UNESCO'ya göre, dünya genelinde öğrencilerin yaklaşık %92'si okullarından uzak kalmıştır. Birçok hükûmet, eğitim faaliyetlerinin kalıcılığını sağlamak için uzaktan ve çevrimiçi çözüm arayışlarına girmiştir. Sonuç olarak, eğitim ve öğretim çok hızlı bir şekilde dijital tarafa evrilmiştir. Ancak, bu yeni dönem, öğretmenlerin yeni dijital platformlar ve çözümlerin kullanımı için eğitim ihtiyaçları öğrencilerin internet ve mobil cihazlara olan erişimindeki eşitsizlikler, mevcut bilgi iletişim teknolojileri ile bağlantılı bant genişliği altyapısı gibi başka temel sorunları ve zorlukları da tetiklemiştir (UN, 2020; Emin & Altunel, 2021).

Türkiye'de de ilk vaka 11 Mart 2020'de görülmüş ve MEB tarafından yapılan açıklamada 13 Mart sonrası okullarda iki hafta süreyle eğitime ara verildiği ifade edilmiştir. Pandeminin ilk şoku atlatıldıktan sonra 23 Mart tarihi itibariyle TRT'nin EBA Televizyonu platformu üzerinden dersler başlamıştır. İzleyen günlerde söz konusu platform aracılığıyla ders içerikleri öğrencilerin kullanımına sunulmuştur. İlk evrede öğrencilerin gördüğü dersler interaktif olmadığı için derslere katılım sınırlı olmuş ve öğrenciler derse kanalize olamamışlardır. İnteraktif olmayan derslerdeki motivasyon kaybı nedeniyle gelen olumsuz dönütler MEB'in interaktif ders sürecini adeta öne çekmiş ve hazırlık süreci tamamlanarak canlı ders uygulamasına geçilmiştir. Kısa süreli olarak başlamış olan uzaktan eğitim salgının kontrol altına alınamaması nedeniyle 19 Haziran 2020'ye kadar uzaktan eğitim ve çevrim içi yöntemlerle devam etmiştir. Okullarda uzaktan eğitimin gerçekleştirildiği 23 Mart 2020-18 Haziran 2021 döneminde TRT EBA-TV'de 18.377 saat yayın yapılmış; EBA mobil uygulaması 34,1 milyon defa indirilmiş; internet üzerinden EBA'ya 23,8 milyar kez giriş yapılmış; EBA içerikleri 14.1 milyon öğrenciye, 1.177.725 öğretmene ulaşmıştır. 287,2 milyon saat canlı/interaktif ders yapılmıştır. Cihaz ve internet gereksinimi olan öğrenciler için 15.352 EBA destek

noktası kurulmuş, 189 gezici EBA destek noktası oluşturulmuştur. Ayrıca 664.157 tablet/bilgisayar ile 105.000 sınıf için webcam dağıtımı yapılmıştır (MEM, 2021).

Eğitimde pandemiden etkilenen diğer bir öğe ise LGS ve YKS sınavlarına katılanlar olmuştur. Her iki merkezin sınavın tarihlerinde değişikliğe gidilmiştir. Türkiye'de LGS'ye giren öğrenci sayısı yaklaşık 1,5 milyon, YKS'ye giren öğrenci sayısı ise yaklaşık 2,5 milyondur. Yaklaşık 4 milyonluk öğrenci kitlesi ve yakın aile çevresiyle birlikte doğrudan 15-20 milyon kişi etkilenmiştir. Sınav takvimlerinde yapılan değişiklikleri sınav ortamlarında bulaşı olasılığından duyulan kaygılar adaylarda ciddi sıkıntılar oluşturmuştur.

Yapılmış olan araştırmaların bulgularına göre, pandeminin eğitim üzerinde yarattığı olumsuzluklar riskleri üç noktada toplanabilir: Birincisi eğitimde fırsat eşitsizliği ve eşitsizliğin derinleşme riski. İkincisi okul yaşamından ayrı kalan öğrencilerde öğrenme kaybının artması. Üçüncüsü ise okulla bağları zayıflayan öğrencilerin yeniden okula dönüşlerinde yaşanacak devamsızlık ve okul terklerinde artış eğilimi (Emin & Altunel, 2021).

https://eyupsultan.meb.gov.tr/www/yuz-yuze-egitim-anasinifi-ve-ilkokul-1inci-siniflarda-basladi/icerik/986

Eğitim Raporları

Türkiye'nin PISA 2018 sonuçları, test edilen üç alan olan "okuma, matematik ve fen bilimi" alanlarında OECD ortalamasına ulaşamamıştır. 2003'ten beri OECD ortalamasının altında kalan Türkiye sonuçları yine de ivmesi düşük olan 2015 so-

nuçlarından yüksektir (MEB, 2018; ERG, 2019). Çin ve Singapur, fark yaparak diğer ülkelerden daha yüksek puan almışlardır. Okumada en yüksek puanları "Estonya, Kanada, Finlandiya ve İrlanda" almıştır (OECD iLibrary, 2018).

TIMSS'de öğrencilerin koşullarına (evde odası var mı, evdeki öğrenme kaynakları, kitap sayısı ve internet, annenin/babanın mesleği/eğitim durumları, çocuk ve velisinin anket sonuçlarına verdikleri cevaplar) göre test ortalamaları alınmaktadır. Bu bakımdan Türkiye'de kaynağı çok olanların az olanlara göre "4. sınıf matematik testinde 175", "fen dersinde 153 puan" farkı vardır. OECD ülke ortalamasına göre "matematik testi için 129", "fen dersi için de 143 puan fark vardır." Buna göre Türkiye'deki fark OECD ortalamalarından bir hayli fazladır. Burada sosyo-ekonomik yapının öğrenmeye ne kadar fazla etkisinin olduğu kolaylıkla görülebiliyor. 2019 sonuçlarına göre Türkiye'de 4. sınıf öğrencilerinden erkekler az farkla da olsa kızlardan, 8. sınıfta ise kızlar erkeklerden daha başarılıdır (ERG, 2019).

Hedeflenen Eğitim Politikaları

Yirmi birinci yüzyılın ilk yılında Türkiye'de "Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı" tarafından "çağdaş öğretmen profili" belirlenmiş, MEB ve YÖK'e öneriler sunulmuştur. Bir diğeri millî eğitim kalite çerçevesi kapsamında "davranışçılıktan yapılandırmacılığa felsefesiyle" 2005'te, 2008'de ve 2015'te eğitim programları yenilenmiştir. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'ne uygun olarak yapılanan Türkiye yeterlilikler çerçevesi ile "mevcut yeterliklerin kapsamlı bir şekilde bir araya getirilmesi, bunların kalitesinin artırılması, hayat boyu öğrenmenin yaygınlaştırılması, sistemli bir şekilde desteklenmesi, ulusal ve uluslararası şeffaflığın, tanınırlığın en üst düzeyde karşılanması, toplumun tüm bireyleri için eğitim ve istihdam fırsatları yaratılması hedeflenmektedir" (MEB, 2021i; Hamarat, 2019).

"Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi" (FATİH) projesi ile "bilim ve teknoloji üretimini hedeflemiş, bilgi ve teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanan, bilgiye dayalı karar alma süreçleri ile daha fazla değer üreten, küresel rekabette başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke olmak" şeklinde hedefler açıklanmıştır. Bu kapsamda kurulan EBA online sistemi 23.03.2020-13.11.2020 tarihi arasında yaklaşık 9,5 milyar kez ziyaret edilmiştir. İlgili tarihlerde "EBA TV ilkokul kanalında 2.659 saat, EBA TV ortaokul kanalında 2.638 saat ve EBA TV lise kanalında 3.083 saat olmak üzere toplam 8.380 saat yayın yapılmıştır" (MEB, 2021i; Hamarat, 2019).

2023 Eğitim Vizyonu'nda standartları belirlenmiş "Ulusal Dijital İçerik Arşivi" oluşturulması öngörülmektedir. EBA'da "dijital içerik havuzu olarak yaygın kullanıma sunulmuştur". Yenilik olarak "2-12. sınıflarda uygulanmak üzere "çeşitlen-

dirilmiş dil eğitim programları, ulusal ve uluslararası yayıncılardan temin edilerek EBA yabancı dil portalı üzerinden kullanıma sunulmuştur". Ayrıca FATİH projesiyle okullara "448.851 adet etkileşimli tahta" sağlanmış, 2020 sonuna kadar bu sayının 1.350 okulda 26.000 adet "etkileşimli tahtaya" ulaşması planlanmıştır. İlaveten "15.103 okulda 1.015.078 adet data ucu kurulumu yapılmıştır". Altyapı süreci biten 13.800 okula "sanal özel ağ" erişimi sağlanmıştır. "Okullara uydu üzerinden internet ve teknik destek hizmeti sözleşmesi" kapsamında 1.206 okula "uydu internet üzerinden erişimi verilmektedir" (MEB, 2021i; Hamarat, 2019). Fatih projesine maliyetinden dolayı neden tamamlanmıyor şeklinde eleştirel yaklaşımlar da olmaktadır. Örneğin öğretmenler "projenin ülke genelinde eşit biçimde uygulanamayacağı" görüşündedirler (Türker, 2021).

Kamuoyu ile 23 Ekim 2018'de paylaşılan "2023 Eğitim Vizyonu", 18 başlıkta "44 hedeften" oluşmuştur. Temel dört hedef; "eğitimin işleyişinin dönüşmesi", "öğretmenlerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi", "okul ortamının dönüşmesi", "verimli ve veriye açık yönetişimin yapılandırılması" olarak sıralanmıştır. "Bu politikalar 2018-19 sonunda ülke genelinde uygulanmaya başlanmıştır. 2023 Eğitim Vizyonu'na, "toplumun çocukları ortak payda olarak görmesi" ibaresi konulmuş fakat bunun nasıl yapılacağı açıklanmamıştır. Kaldıki, yapılan bir araştırmada öğrencilerin "%90'ı 2023 Eğitim Vizyonu'nu duymadıklarını" belirtmiştir (ERG, 2021).

Vizyonun dikkat çeken unsurları şunlardır: Yükseköğretim ve yöneticileri ile iş birliği yaparak "21. yüzyıl becerilerini kazandırmak üzere ihtiyaç duyulan alanlarda öğretmenlere yönelik lisansüstü programlara katılım sağlamak". "Çocukların ilgi, yetenek ve mizaçları" doğrultusunda "tasarım-beceri atölyeleri kurmak". İlkokulda öğrencileri notla değil "beceri temelli etkinliklerle" değerlendirmek. Okul bahçelerini "tasarım-beceri atölyeleri ile bağlantılı" bir şekle getirmek. Okuryazarlık "beceri eğitimleri düzenlemek". "Dijital içerik ve becerilerin gelişmesi için ekosistem kurmak". "Okullara gelişim bütçesi vermek, sınavla öğrenci alan okulları kademeli olarak azaltmak, öğrencilere kariyer rehberliği sistemi sağlamak, özel gereksinimli çocuklarımız için mobil eğitim setleri oluşturmak". "Yabancı dil öğrenimi dijital platformları kurmak , liselerde ders saatlerini yarıya yakın azaltmak, esnek ve modüler program yapmak, ulusal hayat boyu öğrenme izleme sistemi kurmak, başta kadın ve çocuk olmak üzere şiddetle mücadelede farkındalık eğitimleri kurmak" (MEB, 2018). Yönetici atamalarında ve maaşta yüksek lisans avantaja döndüğü için yöneticilerin ve adayların tezsiz yüksek lisansa ilgisi artmıştır. Bu günlerde öğretmenlere uzman ve başöğretmenlik payeleri verilmesi gündemdedir ve benzer ilgi öğretmenlerde de görülmektedir.

MEB 2019-2023 stratejik planının temel amaçları ise şöyledir: 1) "Bütün öğrencilere, çağın gereklerine uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmak", 2) "çağdaş normlara uygun, etkili, verimli yönetimle organizasyon yapısı ve süreç-

lerini hâkim kılmak", 3) "okul öncesi eğitim ve temel eğitimde öğrencilerin bilişsel, duygusal ve fiziksel olarak çok boyutlu gelişimlerini sağlamak", 4) "öğrencileri ilgi, yetenek ve kapasiteleri doğrultusunda hayata ve üst öğretime hazırlayan ortaöğretim sistemini geliştirmek ve öğrencileri amaçlar doğrultusunda yetiştirmek", 5) "özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinin etkinliğini artırarak bireylerin bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri desteklemek", 6) "mesleki ve teknik eğitim ve hayat boyu öğrenme sistemlerini toplumun ihtiyaçlarına ve iş gücü piyasası ile bilgi çağının gereklerine uygun biçimde düzenlemek", 7) "uluslararası standartlar gözetilerek tüm okullarımız için destekleyici bir özel öğretim yapısına ulaşmak". Hem vizyon hedefleri hemde stratejik planda 2023 yılı hedeflenmiş, 2023 sonrası uzun dönemli hedeflerin neler olduğu belirsiz kalmıştır (MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2019).

Genel Değerlendirme

Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'in kavşağında yer alan Türkiye bölgenin en büyük ülkelerinden biridir. Hem Asya hem Avrupa'da yer alan bir ülke olması nedeniyle tarihsel süreçte iki kıta arasında hem bariyer hem de köprü işlevi görmüştür. Türk tarihinde Osmanlı Devletinden başlayarak yaklaşık 250 yıldır modernleşme süreci yaşanmaktadır. Cumhuriyetle birlikte bu modernleşme çizgisine ulus inşa etme süreci de eklenmiştir. Bu süreçte millîyetçilik ve seküler yapı ivme kazanmıştır. Bu süreç kısmen Meşrutiyet ile başlamış ve erken Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Atatürk devrimlerine dayalı laikliği önceleyen bir siyasal rejim kurulmuştur. Her ne kadar eleştiri konusu yapılsa da Türk eğitim sisteminin temeli laik/seküler bir zemine oturmuştur ve önemli ölçüde o yolda devam etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı'nda (2019) ifade edilen, "öğrencilere, çağın gereklerine uygun bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılması; tüm okul basamaklarında öğrencilerin bilişsel, duygusal ve fiziksel olarak çok boyutlu gelişimlerinin sağlanması; rehberlik hizmetlerinin etkinliği artırılarak bireylerin bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimlerinin desteklenmesi; mesleki/teknik eğitimin bilgi çağının gereklerine uygun biçimde düzenlenmesi" gibi amaçlar aslında çok yerinde ve oldukça iddialıdır.

Türk eğitim sisteminin mevcut sorunlarına ve çözüm önerilerine yönelik çok sayıda araştırma/inceleme yapılmıştır (Özyılmaz, 2021; Bayar ve Köstereliođlu, 2014; Sarıtaş, 2021; Şener, 2018). Buna göre belli başlı sorunlar şunlardır: Eğitim sisteminde yaşanan sürekli değişimler, her gelen bakanın kendi sistemini kurmaya çalışması, bürokratik işlemler/kırtasiyecilik ve çocuklar arasında ekonomik kaynaklı farklılıklardan dolayı fırsat eşitliğinin olmaması. Müfredatın çok yoğun olması, yaşamdan kopuk olması, yerele inilmemesi, ders saatlerinin fazlalığı, uy-

gulama yetersizliği, ders kitaplarının içerik olarak yetersizliği ve merkezî sınavların çok olması. Finansal kaynak yetersizliği, fiziki koşulların eksikliği, sınıfların kalabalıklığı ve teknolojik yetersizlikler. Öğretmenlerin çalışma koşulları, maaşların yetersizliği, alınan kararlara öğretmenlerin dâhil edilmemesi, öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması, kariyer basamaklarındaki sıkıntılar, özellikle eş durumu tayinlerinde yaşanan sorunlar, hizmet içi eğitimlerdeki içerik yoksunluğu ve öğretmen eksiğinin ücretli öğretmenlerle kapatılmaya çalışılması. Öğrencilerin motivasyonlarının düşük olması, öğrenci seviyelerinin yeterli olmaması, geleceğe dair planlarının ve vizyonlarının olmaması, öğrencilerin davranış problemleri göstermesi, ailelerin ekonomik koşulları, örencilere sürekli ödevler verilerek dışarıdaki yaşamdan uzaklaştırılmaları ve öğrencilerin yaşadıkları ulaşım sorunları.

Türkiye'de eğitimde uluslararası standartlara ulaşma konusunda bazı iyileştirmeler olmakla beraber, aslında akademik başarıyı öncelleyen, ezber mantığını ön planda tutan, kalıplaşmış bilgilerin ağırlıkta olduğu, sınav odaklılığın ön planda tutulduğu bir yapı hâkimdir. Okullarda verilen bilginin gerçek yaşamda karşılığının ne olduğunun ve nasıl kullanılacağının bilinmemesi öğrencilerde motivasyon kaybına neden olmaktadır. Oysaki çağdaş eğitim; yaratıcı, eleştirel ve yenilikçi düşünmeyi öngörür. Ayrıca problem çözmeyi, karar vermeyi, bilgiye ulaşma yollarını, takım ruhuna yatkın olmayı, doğa ile barışık olmayı, kişilerin en azından bir kaç hobiye sahip olmasını da öngörür. Türk eğitim sisteminde okul öncesinden yükseköğretim kurumları da dâhil olmak üzere, tüm okul basamaklarında sözü edilen uygulamalar sınırlı sayıda okulda gözlenmektedir (Sarıtaş, 2021; Özyılmaz, 2021). Oysa OECD ülkeleriyle yapılan finansal karşılaştırmalarda özellikle 2010'lardan sonra (son yıllarda düşüşe geçse bile) Türkiye'de eğitime ayrılan kaynak diğer ülkelerden çok da az değildir. Fakat bir taraftan nüfus yoğunluğu, diğer taraftan yapısal, fiziksel ve nitelik sorunlarının giderilememiş olması nedeniyle PISA gibi uluslararası ölçümlü testlerde Türkiye yeterli başarıyı gösterememektedir.

Türkiye'de son yıllarda eğitimin her kademesinde yatay büyüme tercih edilmiş, meritokratik eğitime karşı mesafeli durulmuştur. Türkiye bölgesinde eğitimde halen iyi ülkelerden biri olmasına rağmen eğitimdeki yapısal sorunlarını çözebilmiş bir ülke değildir. Eğitimin içeriğinde ivedilikle dönüşüme gidilmesi gerekmektedir. Bu değişim yalnızca ders müfredatları ve ders kitapları ile sınırlı olmamalıdır. Bu değişimde ilk adım eğitim felsefesi ve amacı olmalıdır. Daha da önemlisi uygulamada bu felsefe ve buna yönelik geliştirilmiş amaçların birebir izlenmesi, denetlenmesi son derece önemlidir. Böylesi bir değişim sürecinde mutlaka tüm paydaşların etkin katılımı sağlanmalıdır.

Kaynakça

Akdağ, Z. (2014). Beginning early childhood education teachers' struggles in remote. *The International Journal of Educational Researchers,* 5(3), 1-13.

Akyüz, Y. (2020). *Türk eğitim tarihi (M.Ö. 1000- M.S. 2000).* Ankara: Pegem Akademi.

Bayar, A. ve Köstereliоğlu, İ. (2014). Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin güncel bir değerlendirme. *International Journal of Social Science*, 25-I, 177-187.

Bilsem Online (2021). Bilsem bilim ve sanat eğitim merkezleri. *https://www.bilsemonline.com/bilsem-bilim-ve-sanat-egitim-merkezleri* (Erişim: 21 Aralık 2021).

Bodner, G. M. (1986). Constructivism: A theory of knowledge. *Journal of Chemical Education*, 63, 873-877.

Borhan Türeli, B., Akkanat, Ç. ve Ekinci, M. (2015). Öğretmen gözünden köy okulları ve köy öğrencileri. *https://www.kodegisim.org/media/%C3%96%C4%9Fretmen_G%C3%B6z%* (Erişim: 17 Aralık 2021).

Britannica (2021). Turkey. *https://www.britannica.com/place/Turkey#ref44449* (Erişim: 3 Aralık 2021).

Bulunuz, M., Bulunuz, N. ve Kelmendi Tuncal, J. (2017). Akustik iyileştirme yapılmış bir okulda gürültü düzeyinin değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(4), 637-658.

Çelikdemir, K. (2020). Kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki farklılıklar. *file: ///C:/Users/Dell/Desktop/Kitap%20son%20bak%20ve%20b%C3%B6l%C3%BCm/Kirsal-ve-kentsel-bolgelerdeki-egitsel-farkliliklar.pdf* (Erişim: 11 Aralık 2021).

Echazarra, A., & Radinger, T. (2019). Learning in rural schools. OECD Education Working Papers, *https://www.oecd-ilibrary.org/education/learning-in-rural-schools_8b1a5cb9-en* (Erişim: 1 Aralık 2021).

Emin, M. N. & Altunel, M. (2021). *Koronavirüs sürecinde Türkiye'nin uzaktan eğitim deneyimi*. İstanbul: SETA Yayınları.

ERG (2019). TIMSS 2019 sonuçları ne söylüyor? *https://www.egitimreformugirisimi.org/timss-2019-sonuclari-ne-soyluyor/* (Erişim: 12 Aralık 2021).

ERG (2021). Eğitim yönetişimi ve finansmanı eğitim izleme raporu. *https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-yonetisimi-ve-finansmani/* (Erişim: 1 Aralık 2021).

Gelebek, M. S., Summak, M. S. ve Summak, A. E. G. (2011). Birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar ve öğretmenlerin bakış açısından olası çözüm önerileri (Kilis İli Örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1221-1238.

Halk eğitim (2017). Halk eğitim merkezleri 2017-1 istatistikler. *http://www.hemhalkegitim.com/halk-egitim-merkezleri-2017-1-istatistikler/* (Erişim: 18 Aralık 2021).

Hamarat, E. (2019). 21. Yüzyıl becerileri odağında Türkiye'nin eğitim politikaları. *chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fsetav.org%2Fassets%2Fuploads%2F2019%2F04%2F272A.pdf&clen=1239069&chunk=true* (Erişim: 10 Aralık 2021).

http://www.meb.gov.tr/meb_duyuruindex.php?KATEGORI=2265 (Erişim: 12 Aralık 2021).

https://eyupsultan.meb.gov.tr/www/yuz-yuze-egitim-anasinifi-ve-ilkokul-1inci-siniflardabasladi/icerik/986 (Erişim: 13 Aralık 2021).

https://istatistik.yok.gov.tr/ (Erişim: 11 Aralık 2021).

https://www.atlasbig.com/tr/turkiye-tum-ilceleri (Erişim: 13 Aralık 2021).

https://www.britannica.com/place/Turkey/Settlement-patterns (Erişim: 14 Aralık 2021).

https://www.dokuzeylul.com/egitim/okul-binasi-ve-eklentisi-onarim-isi-yaptirilacak-h190184.html (Erişim: 11 Aralık 2021).

https://www.haberler.com/yuksekogretim-kurumlari-ne-zaman-acilacak-13559309-haberi/ (Erişim: 17 Aralık 2021).

https://www.haberturk.com/kresler-ve-anaokulu-kapatildi-mi-meb-den-kresler-ve-anaokulu-aciklamasi-3039378 (Erişim: 10 Aralık 2021).

https://www.hurriyet.com.tr/gundem/2021-2022-ortaokul-kayitlari-ne-zaman-basliyor-41869965 (Erişim: 10 Aralık 2021).

https://www.kapaklibakis.com.tr/egitim/6-yeni-okul-binasi-kapilarini-ogrencilere-acacak-h4940.html (Erişim: 10 Aralık 2021) (Erişim: 12 Aralık 2021).

https://www.meb.gov.tr/lise-kontenjanlari-yuzde-110a-cikarildi/haber/20480/tr (Erişim: 17Aralık 2021).

https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/03134342_Yonerge2019.pdf (Erişim: 12 Aralık 2021).

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 (Erişim: 10 Aralık 2021).

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf (Erişim: 13 Aralık 2021).

https://www.worldometers.info/world-population/turkey-population/ (Erişim: 10 Aralık 2021).

https://www.yok.gov.tr/kurumsal/mevzuat/ilgili-hukumler (Erişim: 10 Aralık 2021).

https://www.yok.gov.tr/kurumsal/tarihce (Erişim: 10 Aralık 2021).

Kızılaslan, I. (2012). Teaching in rural Turkey: Pre-service teacher perspectives. *European Journal of Teacher Education,* 35(2), 243–254.

Martin, D.J. & Loomis, K.S. (2014). *Teachers: A constructivist approach to introducing education*. CA: Wadsworth.

MEB (2011). Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname. *https://trabzonarge.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/30011817_mill_egitim_bakanliginin_teskilat_ve_gorevleri_hakkinda_kanun_hukmunde_kararname.pdf* (Erişim: 10 Aralık 2021).

MEB (2018). 2023 eğitim vizyonu. *http://2023vizyonu.meb.gov.tr/* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2018). PISA 2018 Türkiye ön raporu. *chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.meb.gov.tr%2Fmeb_iys_dosyalar%2F2019_12%2F03105347_PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf&clen=3214870&chunk=true*

MEB (2019). 2019-2023 stratejik planı. *https://www.meb.gov.tr/stratejik_plan/* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2020). MEB 2021 Bütçe raporu. *https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-2021-yili-butce-raporusunusu-yayinlanmistir/icerik/404* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2021). Millî eğitim istatistikleri (Örgün eğitim). *chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fsgb.meb.gov.tr%2Fmeb_iys_dosyalar%2F2021_09%2F10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf&clen=7370687&chunk=true* (Erişim: 14 Aralık 2021).

MEB (2021). Sayılarla uzaktan eğitim. *https://yegitek.meb.gov.tr/www/sayilarla-uzaktan-egitim/icerik/3237* (Erişim: 17 Kasım 2021).

MEB (2021a). *https://www.meb.gov.tr/millî-egitim-bakanliginin-kisa-tarihcesi/duyuru/8852* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2021b). *https://www.turkiyeegitim.com/mebin-yeni-teskilat-yapisi-gorev-ve-yetkiler-96301h.htm* (Erişim: 14 Aralık 2021).

MEB (2021c). Meslek liseleri, 10 ayda geçen yılın gelir rekorunu kırarak ekonomiye 540 milyon lira katkı sağladı. *https://www.meb.gov.tr/meslek-liseleri-10-ayda-gecen-yilin-gelir-rekorunu-kirarak-ekonomiye-540-milyon-tl-katki-sagladi/haber/24593/tr* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2021d). Açık öğretim lisesi. *https://aol.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/1* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2021e). Açık öğretim ortaokulu. *https://aio.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/2* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2021f). Mesleki açık öğretim lisesi. *http://maol.meb.gov.tr/www/okulumuz/icerik/12* (Erişim: 10 Aralık 2021).

MEB (2021g). Hizmet içi eğitim enstitüleri. *https://oygm.meb.gov.tr/www/tanitim/icerik/633* (Erişim: 11 Aralık 2021).

MEB (2021h). Aday öğretmen iş ve işlemleri. *https://oygm.meb.gov.tr/www/aday-ogretmen-is-ve-islemleri/icerik/452* (Erişim: 13 Aralık 2021).

MEB (2021i). Fatih projesi. *http://fatihprojesi.meb.gov.tr/* (Erişim: 12 Aralık 2021).

Mebilgi (2021). Çıraklık eğitimi (mesleki eğitim) hakkında kısa bilgi. *https://www.mebilgi. com/ciraklik-egitimi-mesleki-egitim-hakkinda-kisa-bilgi/* (Erişim: 10 Aralık 2021).

Mevzuat (1973-2020). Millî eğitim temel kanunu. *https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin /1.5.1739. pdf* (Erişim: 10 Aralık 2021).

Mevzuat (2019). Millî eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlari yönetmeliği, *https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19942&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5* (Erişim: 10 Aralık 2021).

Mevzuat Bilgi Sistemi (2015). Milli Eğitim Bakanlığı öğretmen atama ve yer değiştirme yönetmeliği. *https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20694&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5* (Erişim: 10 Aralık 2021).

Moss, G., & Lee, C. J. (2010). A critical analysis of philosophies of education and INTASC standards in teacher preparation. *The International Journal of Critical Pedagogy*, 3(2), 25.

Odabaşı (2014). Türk eğitim sisteminde yeni kanun (4+4+4) değişikliği üzerine düşünceler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 103-124.

OECD (2007). Reviews of national policies for education: Basic education in Turkey. *www.oecd.org/edu/reviews/nationalpolicies* (Erişim: 19 Aralık 2021)

OECD iLibrary (2018). PISA 2018 results: What students know and can do, *https://www.oecd-ilibrary.org/sites/da36ccc9-tr/index.html?itemId=/content/component/da36ccc9-tr* (Erişim: 10 Aralık 2021).

ÖSYM (2021). Tarihçe. *https://www.osym.gov.tr/TR,8789/hakkinda.html* (Erişim: 19 Aralık 2021).

Özpınar, M. ve Sarpkaya, R., (2010), Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunları, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 17-29.

Özsoy, R. (1991). Cumhuriyetten bugüne ilk ve ortaöğretimimiz ve bazı meseleleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 6(6), 1-23.

Öztürk, M. (2016). Köy ve kasabalarda görev yapan öğretmenlerin mesleğin ilk yılında yaşadıkları güçlükler. *İlköğretim Online*, 15(2), 378-390.

Özyılmaz, Ö. (2021). *Türk milli eğitim sisteminin sorunları ve çözüm arayışları*. Ankara: PegemAkademi.

Perkins, D. N. (1999). The many faces of constructivism. *Educational Leadership*, 199, 6-11.

Resmi Gazete (2016). sözleşmeli öğretmen istihdamina ilişkin yönetmelik, *https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160803-22.htm* (Erişim: 13 Aralık 2021).

Resmi Gazete (2021). Milli eğitim bakanliğina bağli eğitim kurumlarina yönetici seçme ve görevlendirme yönetmeliği. *https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210205-1.htm* (Erişim: 12 Aralık 2021).

Sargın, S. (2007). Türkiye'de üniversitelerin gelişim süreci ve bölgesel dağılımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 133-150

Sarıtaş, Ü. (2021). Türk eğitim sistemi: Sorunlar ve çözümleri. Akademik Akıl, 8. *https://www.akademikakil.com/turk-egitim-sistemi-sorunlar-ve-cozumleri/ulkusaritas/* (Erişim: 21 Aralık 2021).

Sidekli, S., Coşkun, İ. ve Aydın, Y. (2015). Köyde öğretmen olmak: Birleştirilmiş sınıf. *Trakya University Journal of Social Science*, 17(1), 311-331.

Şahin, M. (1992). Bir halk eğitim çalışması örneği olarak millet mektepleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 213-234.

Şahin, M. (1998a). Türkiye'de öğretmen yetiştirme politikalarında yabancı eğitim uzmanlarının etkisi. *Milli Eğitim*, (137), 91-99.

Şahin, M. (1998b). Türk eğitim sisteminde yabancı eğitim uzmanlarından yararlanma (Tarihsel gelişim). *Toplumsal Tarih*, 9(54), 12-18.

Şahin, S. (2019). Old-new type school buildings and academic achievement: Teacher's perspective–case of Izmir, Turkey. *European Journal of Education Studies*, 6(9), 93-109.

Şahin, S. (2020a). Okul binalarının okul iklimine etkisi. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 6(12), 29-46.

Şahin, S. (2020b). Öğretmen algılarına göre okulların bina koşullarının yeterliliği (İzmir örneği). *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi,* 6(12), 83-94.

Şahin, S. (2021). *Okul binalarının okul sağlığı, iklimi, yaşam doyumu ve akademik başarı bağlamı: Türkiye ve ABD örneği.* Dokuz Eylül Üniversitesi BAP Proje Raporu, İzmir.

Şener, G. (2018). Türkiye'de yaşanan eğitim sorunlarına güncel bir bakış. *Milli Eğitim*, 218.

TEDMEM (2021). Bir bakışta eğitim. *https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/bir-bakista-egitim-2020* (Erişim: 10 Aralık 2021).

Tuncer (2012). Türkiye'deki kadrosuz öğretmen istihdamının kadrosuz istihdam edilen öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 797-818.

Türker, A. (2021). Coğrafya öğretmeni adaylarının fatih projesine ilişkin görüşleri, *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 5(3), 2016, 16-30.

UN (2020). Education during COVID-19 and beyond. *chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.un.org%2Fdevelopment%2Fdesa%2Fdspd%2Fwp-content%2Fuploads%2Fsites%2F22%2F2020%2 F08%2Fsg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf&clen=684040&chunk=true* (Erişim: 10 Aralık 2021).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

YÖK (2020). Yök'ten eğitim fakültelerinin müfredatlarına yönelik tarihi karar. *https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/egitim-fak%C3%BCltelerine-yetki-devri.aspx* (Erişim: 11 Aralık 2021).